

Danspolitiskt möte Dansens Hus 28 Januari

Den 28 Januari bjöds Björn Säfsten, koreograf och dansare in till ett Kulturpolitiskt seminarium på Dansens Hus. Seminariet syftade till att skapa ökade dialoger mellan regionala och nationella politiker kring dansens finansiering och framtid. I uppdraget till Säfsten fanns en förfrågan att spekulera kring dansens möjliga värden. Reflektionerna är hans egna och framfördes muntligt som en av flera inslag om dansbranschen inför den följande seminariedagen.

Den mening dansen ger

Många svenskar har de senaste 10 åren fått en allt närmre relation till dansen i sina liv. Dansskolor runt om hela Sverige är överfulla och de finns idag på de flesta mindre orter och större städer. På Kulturskolan är köerna till att få dansa lika långa som till att få praktisera musik, längre än till övriga konstformer. På TikTok dansas det i massor och via det även på skolgårdarna och på klubbarna. Publiken till de professionella dansföreställningarna har ökat stadigt. Det verkar som att enligt svenskarna så har dansen aldrig varit viktigare eller högre värderad än just nu!

Samtidigt så ser vi nu drastiska nedskärningar i de statliga anslagen till dansen. En våg av väletablerade danskonstnärer byter nu yrkesbana, dansteatrar skalar ner sin programläggning, produktionsplatser försvinner och en "braindrain" har startat när allt fler unga dansare lämnar landet. För en konstform med väldigt få nationella och regionala institutioner i jämförelse med teatern, musiken och bildkonsten är frigrupperna själva kärnan av dansbranschen. När frigrupperna går på knäna så drabbas hela dansens ekologi. Och även om en hel del positivt sker i regionerna så befinner vi oss nu, i en av de mest utmanande perioderna för den professionella dansen under 2000-talet.

Varför värderas danskonsten så olika mellan medborgarna och politiken? Har vi i dansbranschen varit dåliga på att formulera vad dansen och konsten gör med oss människor och med samhället?

"Vi lever i en samtid som verkar veta priset på allt, men värdet av inget."¹

Inom forskningen genomförs allt fler studier på vad konsten gör med oss människor. Det råder inga tvivel på att vetenskapen ser en mängd mätbara värden av konsten som sällan framhålls i debatterna. Vi vet genom forskningen att tillgång till konstupplevelser påverkar människans hälsa. Att mötet med konst förändrar vilka lager av hjärnan vi aktiverar och bygger nya synaptiska kopplingar. Konst påverkar hur vi interagerar med de miljöer vi lever i och vad de får för monetärt värde. På samma sätt förädlar konstmötet hur vi förstår och tolkar språk och tecken, utvecklar vårt kritiska tänkande samt påverkar vår känsla av grupptillhörighet likväl som vår öppenhet mot andra.

Forskare i en brittisk långtidsstudie har bevisat att risken för att drabbas av depression sjunker med 48% om du besöker ett museum eller går på dans/teater en gång i månaden.² I en kanadensisk studie där forskarna mätte kortisolnivåer efter kulturbesök, kunde forskarna se att nivåerna sjönk betydligt hos besökarna. I studien framkom även att

¹ O. Wilde. Titel. The picture of Dorian Gray

² ² K. Modig, E. Modig, Titel. Värdet av konst. Arvinus + Orfeus Publishing AB 2025. Sid 89

konstupplevelser även kan mildra symptom från både astma, diabetes, demens, ätstörningar och hjärtproblem.³

Jag tror att de flesta av oss kulturkonsumenter egentligen vet, eller känner av det som forskningen påpekar. Konstupplevelser utvecklar människans rationella tänkande, den skapar samhörighet i samhällen, den ökar bildningen, får oss att känna mera och utveckla en mer rationell relation till våra känslor.

Jag är te x helt övertygad om att jag inte skulle kunna tänka som jag gör idag, utan att ha mött den konsten som jag mött. Jag skulle inte heller kunna förstå vissa erfarenheter och berättelser som jag möter hos medmänniskor om jag inte sett andras historier gestaltas på film, i böcker eller på scen. Jag skulle inte ha blivit förflyttat, satt i rörelse, förstått kroppens politik och uttryckskraft likaväl om det inte var för danskonsten.

Jag upplever att vi i Sverige idag underskattar det faktum att människan är en estetisk varelse. Vår upplevelse av världen som exempelvis skön genomsyrar vår känsla inför de platser vi vistas på och de situationer som vi ingår i. Det påverkar i sin tur hur vi värderar vår miljö både monetärt och emotionellt. Det är en av förklaringarna till att vi söker rekreation i skogen, föredrar estetiskt tilltalande delar av staden, eller söker oss till kulturen. Inom forskningen har man kunnat se samma positiva hormonella och neurologiska effekter i människan när hon stimuleras av estetiken inom konsten, så som inom naturen. En stark estetisk upplevelse skapar mening. Inte på något konkret värderande sätt, utan som en känsla av förhöjd upplevelse av nuet, existensen, varandet. Vi fylls av intryck som genomsyrar hela vårt väsen. Det är meningsfullt i sig själv.

Riktigt kvalitativ dans, där det fysiska hantverket slipats dagligen under flertalet år kan vara en kroppens equilibrism och poesi i perfekt harmoni. Koreografi kan i sina bästa ögonblick contextualisera rörelsers sammanhang, uttryck och konstruktion och skapa upplevelser publiken inte visste fanns tillgängliga.

När vi hänger oss till den fiktion som teaterrummet erbjuder, så kan vi hänge oss till en situation utan att själva behöva agera inom den. Vi är åskådaren till fiktionen och slipper därför delta, vilket är väsenskielt våra vardagliga upplevelser, där vi är inom situationen som vi upplever. Scenrummets fiktion ger oss möjlighet att få uppleva saker utan krav på aktion, utan risk för skam, emotionella eller sociala påföljder. Genom att uppleva ett perspektiv fritt från egen inblandning kan vi spetsa och vidga vår analysförmåga kring situationen vi tittar på och öva hur vi vill agera i vår omvärld.

Att nå en ny plats av sin förståelsehorisont kan vara livsförändrande. En hisnande känsla av att plötsligt få insikt i hur något hänger ihop. Vi får nya perspektiv på livet och en ny förståelse genomsyrar vårt tänkande, vilket är både njutbart och utmanande.

Senast jag fick en sådan upplevelse var när jag i höstas satt här i salongen på Dansens Hus och såg föreställningen: "A year without summer" av den Österrikiska koreografen Florentina Holzinger. I början av föreställningen var dansarna engagerade i ödmjuka gester av omhändertagande genom omfamningar och smekningar på ett väldigt fint och oskyldigt sätt. Efter en stund börjar jag uppleva att omfamningarna skiftat karaktär, de verkade plötsligt ha skiftat från omhändertagande till åtrå. Gesterna var i sin urformning nästintill desamma, men i sin innebörd och utfall skiftade de långsamt till något normativt utmanande. Jag visste så klart innan föreställningen, rent intellektuellt, att en smekning i

³ K.Modig, E. Modig. Titel. Värdet av konst. Arvinius + Orfeus AB 2025. sid 91

vissa fall kan vara omhändertagande, i ett helt annat sexuell och att det är väldigt stor skillnad på dem som gest! Jag har också upplevt det i mitt eget liv. Men att få erfara via livekonst och andras kroppar hur nära dessa två gester ligger varandra; att se hur potentiellt våldsamt det kan vara om de glider sömnlöst från det ena till det andra; det drabbade mig i grunden. Jag blev både förfärad och imponerad av denna framställning. Att genom live konst få mig att känna, att emotionellt erfara något, sätter andra spår i mig än vad en intellektuell diskurs kan förmedla. Att uppleva denna gräns taktilt påverkar mig på ett djupare plan.

En meningsfull situation är något jag kan minnas hela livet och "A year without summer" kommer jag alltid bära med mig.

En insikt är något som kan förändra mig, mitt sätt att tänka eller vara. Smekningar och omfamningar kommer aldrig kunna bli det samma igen.

Föreställningen gav mig möjligheten till ett nytt perspektiv, den ställde min värld i ett nytt ljus. Konsten och framför allt dansen har skänkt mig många sådana stunder genom livet.

Mötet med det meningsfulla kräver min närvaro, den ber mig om ödmjukhet, om vilja till förändring;

att jag ska luta mig fram mot situationen, in i stunden och samtidigt luta mig tillbaka in mot mig själv;

att tillåta mig uppslukas helt av någon annans livsöde, eller bejaka en världsbild som jag ännu inte kan förstå;

att jag genom en annan människas kropp ska känna rörelses påverkan.

Jag tror konsten och dansen gör oss mer empatiska, till andra och oss själva, till världen.

Vi människor lever i en värld med många dimensioner. Det rör sig inte bara om den fysiska omvärlden, utan den värld som består av relationer till andra människor och kanske viktigast av allt, relationen till oss själva, vår inre värld. Alla dessa relationer står oss närmre än vår egen andedräkt och så nära att vi ofta inte ser dem.

Mötet med danskonsten kan bli ett sätt att se andras inre världar och komma i kontakt med våra egna. Lyfta fram klyftan mellan vad som är abstrakt sant och vad som är existentiellt verkligt för en person. Det är befriande. Kanske inte alltid mätbart, men alldeles säkert; meningsfullt.

Så om ni vill öka svenskarnas kritiska tänkande,
öppenhet mot andra och sig själva.

Förbättra vår mentala och fysiska hälsa,

stimulera våra hjärnors djupaste lager,

öka det monetära värdet av våra städer och stadsdelar,

stimulera innovation och estetisk stimulans,

samt öka vår känsla av grupptillhörighet;

Ja då borde ni alltså satsa mer på konsten och dansen!

Jag ser med tillförsikt till er kunskap och engagemang.

Tack!

Björn Säfsten